

УДК 331.5

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/229-231

Тетяна АЛЬОШИНА

професор кафедри аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент

ПРОЦЕСНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ

Одним з важливих індикаторів розвитку національної економіки є стан ринку праці, його основні тенденції, гнучкість та адаптивність до зовнішнього середовища. В умовах воєнного стану ринок праці одним з перших відреагував на руйнівні зміни, за обмежений період часу вимушено адаптувався до нових умов існування, став гнучким, враховуючи, що тривалість та масштаб загроз і руйнувань і досі знаходяться на невизначеному рівні. Саме тому ринок праці потребує інноваційних підходів та методів його формування як механізм кадрового забезпечення економіки сьогодення та її повоєнного відновлення.

В економічній літературі існують різноманітні підходи до визначення ринку праці, серед яких виділяють системний, діалектичний, функціональний, комплексний та інші.

Прихильники відповідних підходів найчастіше розглядають ринок праці як систему соціально-економічні відносини; механізм або систему механізмів, норм та інститутів; сферу формування попиту і пропозиції; сферу використання людських ресурсів; форму організації руху праці тощо.

На нашу думку, ринок праці доречно розглядати з позиції процесного підходу. Процесний підхід є одним із семи базових принципів менеджменту якості, установлених стандартами ISO 9001:2000. Сутність процесного підходу полягає в систематичній діяльності з визначення процесів, послідовності їх взаємодії, управління процесами й зв'язками між ними. Відповідно до процесного підходу процеси повинні взаємодіяти як елементи системи, створюючи мережу послідовних процесів.

Стандарт ISO 9001:2000 передбачає уніфіковані вимоги до реалізації процесного підходу, а саме:

- визначення потреб та очікувань споживачів та інших зацікавлених сторін;
- установлення політики та цілей функціонування системи процесів;
- визначення відповідальності процесів, необхідних для досягнення цілей;
- визначення та постачання ресурсів, необхідних для досягнення цілей процесів;
- установлення методів, які дають змогу вимірювати результативність та ефективність кожного процесу;
- використання результатів цих вимірювань для визначення результативності та ефективності кожного процесу;
- визначення засобів, які дають змогу запобігати невідповідностям і усувати їхні причини;
- запровадження та застосування процесу постійного поліпшення системи управління якістю [1].

Оскільки управління ринком праці полягає у систематизації процесів, пов'язаних з купівлею і продажем трудових послуг працівників, використання процесного підходу дасть можливість систематизувати явища на відповідному ринку, оскільки останні відповідають характеристикам процесного підходу, мають входи і виходи та визначений результат.

Відповідно до процесного підходу усі процеси умовно поділяються на основні, допоміжні (забезпечуючі) процеси, процеси управління (регулювання).

До основних бізнес-процесів відносять процеси, орієнтовані на виробництво продукції або надання послуг, становлять цінність для клієнта та забезпечують одержання доходу.

Забезпечуючі бізнес-процеси або допоміжні процеси призначені для забезпечення виконання основних процесів. Відповідні процеси забезпечують необхідними ресурсами, послугами чи інформацією всі бізнес-процеси системи.

Процеси регулювання або управлінські бізнес-процеси охоплюють весь комплекс

функцій менеджменту на рівні кожного процесу та всієї системи в цілому.

Бізнес-процеси розвитку необхідні для вдосконалення всієї системи процесів, освоєння нових напрямів, технологій та інновацій [2].

Основними бізнес-процесами ринку праці є процеси формування попиту та пропозиції робочої сили, оскільки їх співвідношення визначає кон'юнктуру ринку праці, рівень зайнятості та безробіття та як «вихід» процесу формують політику зайнятості в державі та її регіонах.

Пропозиція робочої сили залежить від наступних параметрів:

- кількості населення, що виходить на ринок з метою продажу своєї робочої сили;
- кількості та структури наявних робочих місць;
- розміру пропонованої оплати праці;
- рівня професійно-кваліфікаційної підготовки працівників [3].

Таким чином, бізнес-процес «формування пропозиції робочої сили» складається з процесів формування кількісного та професійно-кваліфікаційного складу працівників, робочих місць та рівня цін. Відповідні процеси є складовими основного процесу, взаємодіють між собою, причому «вихід» кожного з них є «входом» або ініціюючою подією для іншого.

Під попитом на робочу силу розуміють потребу в робочій силі, яка визначається кількістю та структурою вільних робочих місць. Відповідно, «процес формування попиту на робочу силу» включає процеси формування потреби підприємств регіону у працівниках, які відповідатимуть вимогам останніх, а також процеси формування державного замовлення на фахівців, які необхідні для розвитку економіки шляхом інтелектуальної, розумової та фізичної участі у розвитку провідних галузях регіону, держави тощо.

Щодо допоміжних процесів регіонального ринку праці, то до останніх доречно віднести:

- процеси ресурсного забезпечення, а саме процеси формування кадрового та трудового потенціалу, який формується протягом усього життя людини та залежить від різноманітних факторів;
- процеси фінансового забезпечення розвитку ринку праці;
- процеси створення інфраструктури щодо забезпечення основних процесів ринку праці;
- процеси забезпечення зв'язку, інформаційне забезпечення діяльності;
- процеси підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації кадрів;
- процеси забезпечення санітарно-гігієнічних умов праці, безпеки й ін.

Процеси регулювання на ринку праці включають ринкові та державні методи та полягають у коригуванні впливу на попит і пропозицію робочої сили шляхом максимального їх наближення для досягнення рівноважної кон'юнктури ринку праці.

Забезпечення процесів регулювання ринку праці можливе за умови використання регуляторів ринку праці, яких, як відомо, чотири:

- нормативно-правові акти держави, а також конвенції та рекомендації Міжнародної організації праці;
- економічні закони, що характерні для всіх країн з ринковою системою (закон попиту, закон пропозиції, закон конкуренції, закон ціноутворення);
- рівень розвитку і впливу профспілкового руху та засобів масової інформації;
- національні особливості, менталітет нації, кліматичні умови країни [4, с. 878].

Відповідно до реалізації регуляторних механізмів ринку праці процес регулювання має включати процеси забезпечення відповідних механізмів та процеси дотримання і вдосконалення нормативно-правової бази, регулювання процесів попиту та пропозиції на ринку, розвиток інфраструктурних інноваційних процесів на ринку праці та особистісних характеристик учасників та керівників відповідних процесів.

Таким чином, процеси регулювання ринку праці доречно віднести до процесів менеджменту, спрямованих на підвищення результативності основних і допоміжних процесів. До процесів менеджменту ринку праці доречно віднести стратегічне планування й управління ринком праці регіону, фінансово-економічне управління ринку праці, розробку політики у сфері якості, координацію, організацію та контроль процесів взаємодії. Результатом процесів регулювання ринку праці є підвищення результативності й ефективності основних і допоміжних процесів.

Використання принципів процесного підходу у формуванні ринку праці дозволить створити процесну модель, яка буде складатися із системи взаємопов'язаних бізнес-процесів,

дозволить мінімізувати чи виключити негативні ознаки традиційного та функціонального підходів, перепроектувати неефективні процеси та буде орієнтована на поліпшення результатів роботи ринку праці в цілому.

1. ДСТУ ISO 9004:2012 Управління задля досягнення сталого успіху організації. Підхід на основі управління якістю (ISO 9004:2009, IDT). URL : https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=53225.

2. Демиденко В. В. Управління бізнес-процесами як складова процесного підходу до управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4517>.

3. Карпій О. П. Маркетинговий аналіз попиту та пропозиції на ринку праці України. *Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development*. 2021. Вип. 3. № 2. С. 181–192.

4. Павлюк Т. І., Ковальова А. А., Ніколайчук Н. П. Особливості ринку праці в Україні. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. 2015. Вип. 8. С. 876–881.

УДК 330.36:338.245

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/231-233

Олена ГУЗЕНКО

доцент кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки
Донецького державного
університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Економічна безпека різних рівнів економічного простору займає одне з актуальних питань розвитку суспільства. Питання набирає особливої гостроти під час надзвичайних умов життєдіяльності суспільства. На даний час в Україні тривають активні воєнні дії, котрі порушують умови функціонування та розвитку суспільства як на макроекономічному, так і мікроекономічному рівнях. У зв'язку з цим постає питання зміцнення економічної безпеки країни на різних рівнях з урахуванням необхідних змін до існуючих законодавчих регуляторів. Вирішення даного питання повинно відбуватися не лише на рівні взаємозв'язку економічної та національної безпеки країни, а й на рівні представників підприємницького сектора, котрі виступають основним джерелом накопичення коштів країни для підвищення власної обороноздатності. Мається на увазі система оподаткування суб'єктів господарювання різних рівнів, які функціонують в умовах воєнних викликів. Очевидним є те, що лише окреслені ключові моменти вказують на необхідність вирішення низки проблематичних питань, які позитивно вплинуть на зміцнення економічної безпеки країни через адаптацію напрямів їх вирішення, що і обумовило актуальність обраної тематики.

Результати проведених досліджень свідчать про наявність доволі значної кількості наукових розробок, присвячених питанням економічної безпеки в контексті країни та господарюючих суб'єктів. Як правило, вчені обирають предметом вивчення в дисертаційних та монографічних дослідженнях різні проблематичні аспекти, що торкаються не лише економічної безпеки, а насамперед різного виду загроз її зміцненню, при цьому обмежено розкриваються питання досягнення рівня безпеки функціонування в надзвичайних умовах розвитку. До складу науковців, які обрали вказаний напрям дослідження, варто віднести таких, як: Г. Ситник, Г. Блакита, Н. Гуляєва [1], Т. Васильців, А. Дуб, І. Кирик, О. Луцків [2], Є. Білоусов [3], С. Давиденко, О. Єгорова, В. Приходько, П. Матішак [4] та ін. У своїх дослідженнях автори доволі змістовно розкривають сутнісні та методологічні питання збереження рівня економічної безпеки, проте більш поглибленого вивчення потребують проблеми, викликані воєнним станом в країні.

У своїй праці Т. Васильців, А. Дуб, І. Кирик, О. Луцків [2, с. 4–5] звертають увагу на той факт, що відкритий воєнний напад російської федерації спровокував появу значних